

Мр *Оливер ЛАЈИЋ*
Криминалистичко-полицијска академија
Земун – Београд

Истрага у кривично-процесном законодавству Босне и Херцеговине, положај и улога полиције у њеном спровођењу

УДК: 343.132(497.6):351.746.2

Апстракт: Аутор у раду даје приказ истраге у кривично-процесном законодавству Босне и Херцеговине. Осим неколико теоријских питања која се односе на појам и циљ истраге, у крајним циљевима је приказан положај и улога тужилаца и судије за прелиминарну истрагу (иј. судије за прелиминарно саслушање) у истрази, док је централни део рада посвећен полицији, као активном субјекту спровођења радњи у истрази, њеним овлашћењима и положаја сиром других субјеката који учествују у овој фази прелиминарне истраге. На крају, приказане су законске одредбе које се односе на обуставу и окончање истраге.

Кључне речи: кривично-процесно законодавство БиХ, истрага, тужилац, полиција, овлашћења полиције, судија за прелиминарну истрагу, судија за прелиминарно саслушање.

1. Уводне напомене

Босна и Херцеговина има специфичан уставно-правни положај, који је последица њеног сложеног уставног уређења. Наиме, Општим оквирним споразумом за мир у Босни и Херцеговини¹ предвиђено је да Босну и Херцеговину чине два ентитета, Федерација Босне и Херцеговине и Република Српска. Изузетну улогу у њеном политичком животу има и Високи представник Европске уније за Босну и Херцеговину, а захваљујући његовим великим овлашћењима, могло би се рећи да ентитети имају ограничен суверенитет на својој територији.

Према Уставу од 14. децембра 2005. године држава Босна и Херцеговина има свој Суд и законодавну надлежност за уређивање кри-

¹ The General Framework Agreement, од 14. децембра 1995. Овај документ познатији је под називом „Дејтонски споразум“, а целокупан текст споразума са пратећим анексима могуће је преузети на: http://www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=380 (02. мај 2006).

вичног поступка који се води пред тим судом за кривична дела прописана законима БиХ.² Са друге стране, Република Српска и Федерација Босне и Херцеговине имају изворну законодавну надлежност и оне су у кривичноправној области надлежне у свим сегментима где Босна и Херцеговина нема посебне надлежности.³

Могућност вођења поступка пред Судом БиХ, као и инсистирање на међусобној усклађености ентитетских закона из ове области, резултирала је тиме да у Босни и Херцеговини паралелно постоје четири кривичнопроцесна закона: два ентитетска (Закон о кривичном поступку Републике Српске⁴ и Закон о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине⁵), кривичнопроцесни закон Дистрикта Брчко⁶ и Закон о кривичном поступку на нивоу државе БиХ.⁷ Но, без обзира на велики број кривичнопроцесних закона, кривични поступци предвиђени ентитетским законима и процесним законом Дистрикта Брчко, уређени су на готово идентичан начин као и поступак предвиђен у Закону о кривичном поступку државе БиХ. Отуда ће у даљем тексту бити говора о ЗКП државе БиХ, а о ентитетским законима само у случају да садрже одступања у односу на поменути.

Нови процесни закони из 2003. године настали су под утицајем ранијег југословенског кривичнопроцесног законодавства, али и под јаким утицајем англоамеричког права, а једна од најважнијих новина односи се на нову организацију претходног поступка,⁸ о којој ће више речи бити у наставку. Према актуелном Закону о кривичном поступку БиХ из 2003. године (у даљем тексту ЗКП БиХ) кривични поступак обухвата претходни или припремни поступак и главни поступак. Припремни поступак обухвата спровођење истраге и поступак оптужења, а главни припремање главног претреса, главни претрес, доно-

² Грубач, М.: (1), *Ново кривичнопроцесно законодавство у Босни и Херцеговини*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 11/05, стр. 532. У питању је само неколико кривичних дела с обзиром на природу објекта кривичноправне заштите (нпр. кривична дела против интегритета БиХ) или својство учиниоца кривичног дела (нпр. кривична дела службених или одговорних лица у органима БиХ).

³ Симић, М.: (1), *Кривични поступци у Босни и Херцеговини*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2003, стр. 17. Овај аутор на истом месту наводи да надлежности БиХ у вези с кривичним материјалним правом и кривичним поступком односе се на примену кривичноправних прописа, односно на употребу инструмената кривичног материјалног права, када је то неопходно ради извршавања уставних овлашћења или заштите основних вредности БиХ.

⁴ Закон о кривичном поступку Републике Српске, Сл. гласник Републике Српске бр. 50/03, 11/04 и 115/04.

⁵ Закон о кривичном поступку Федерације БиХ, Сл. новине Федерације БиХ, бр. 35/03 и 56/03.

⁶ Закон о кривичном поступку Брчко Дистрикта БиХ, Сл. гласник Брчко Дистрикта БиХ, бр. 10/03.

⁷ Закон о кривичном поступку БиХ, Сл. гласник БиХ, бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04 и 13/05.

⁸ Грубач, М.: (1), *op. cit.*, стр. 533.

шење пресуде и поступак по правним лековима. У тексту који следи пажња ће бити посвећена претходном поступку, односно истрази, као фази тог поступка.

2. Појам и циљ истраге

Претходни кривичнопроцесни закони на територији БиХ познавали су, код нас и данас присутни, судски концепт истраге, тако да је било прихватљиво одређење истраге заступљено у ранијој југословенској теорији, према којој је то *судска* делатност, која је следила на *иницијативу овлашћеног тужиоца*, против *индивидуално одређеног лица*, када је постојала *основана сумња* да је то лице учинило кривично дело. Истовремено, њен циљ је био одређен као прикупљање доказа и података потребних да би се могло одлучити да ли ће се подигнути оптужница или ће се обуставити поступак.⁹

Но, кривичнопроцесни закони БиХ из 2003. године инаугурисали су тужилачки концепт истраге, према којем је искључива надлежност за спровођење истраге у рукама тужиоца.¹⁰ На овај начин укинута је институција истражног судије, а послови из његове надлежности поверени су тужиоцу, чиме је постигнута значајна уштеда на времену и побољшана експедитивност поступка.¹¹ Улога суда сведена је на интервенције у случајевима предузимања радњи у истрази којима се могу угрозити или ограничити основна људска права и слободе. Самим тим, ни истрага се више не може одредити као судска, него као тужилачка делатност.

Новине у односу на претходно изнето одређење истраге постоје и у погледу квалитета сумње који се тражи за покретање истраге, идентитету лица према којем се води истрага, као и у погледу броја лица према којима се води истрага за исто кривично дело које је могло учинити

⁹ Васиљевић, Т.: *Систем кривично-процесног права СФРЈ*, друго измењено и допуњено издање, Завод за издавање уџбеника Социјалистичке Републике Србије, Београд, 1971, стр. 469. Исто и код: Димитријевића, Д.: *Кривично процесно право*, пето прерађено и допуњено издање, Савремена администрација, Београд, 1975, стр. 285, Грубач, М.: (2), *Кривично-процесно право, посебни део*, друго, измењено и допуњено издање, Службени гласник, Београд, 2002, стр. 48. итд. Поред овог, основног циља истраге, у теорији се уобичајено наводе и други циљеви истраге, као што су обезбеђење доказног материјала који временом може нестати, благовремено предузимање радњи које се касније не би могле извршити, прикупљање доказа о личности окривљеног итд.

¹⁰ ЗКП не садржи никакве одреднице уз појам тужиоца, ни јавни, ни државни, он се просто назива тужиоцем, што је последица непостојања института приватног тужиоца. Кривична дела која су раније гоњена по приватној тужби постали су прекршаји, или кривична дела која се гоне по службеној дужности.

¹¹ Група аутора, *Коментари закона о кривичном/казненом процесу у Босни и Херцеговини*, Веће Европе и Европска комисија, Сарајево, 2005, стр. 581.

само једно лице. Наиме, неопходна сумња у погледу извесности о извршењу кривичног дела од стране лица према којем се покреће истрага мора да буде на нивоу основа сумње (индиција) о учешћу тог лица у извршењу дела, а не, као што је то био случај раније, на нивоу основане сумње (извесности) о извршењу кривичног дела од стране тог лица. Са друге стране, иако се за покретање истраге сада тражи нижи облик сумње, положај лица према којем се води истрага заштићен је тиме што је изричито предвиђено да правне последице покретања поступка наступају тек потврђивањем оптужнице (а не покретањем истраге од стране тужиоца). За кривична дела за која је забрањена новчана казна или затвор до пет година оне наступају још касније, даном доношења осуђујуће пресуде, без обзира на време наступања правноснажности.¹²

Такође, могуће је водити истрагу и против непознатог лица, као и против више лица алтернативно за исто кривично дело, од којих само једно може бити учинилац,¹³ што јој даје изразито криминалистичко-оперативни карактер. Предност оваквог решења лежи у чињеници што отварање истраге против непознатог учиниоца отвара могућност примене радњи доказивања чак и онда када се не располаже подацима о учиниоцу кривичног дела, а нарочито код кривичних дела из области организованог криминала, корупције, тероризма и др. где је чешћи случај да се располаже подацима о активностима које указују на кривично дело, него о подацима који би у том стадијуму указивали на учиниоца кривичног дела.¹⁴

ЗКП БиХ не одређује суштински појам истраге, али предвиђа да „истрага обухвата активности предузете од стране тужиоца или овлашћеног службеног лица¹⁵ у складу са овим законом, укључујући прикупљање и чување обавештења и доказа“ (чл. 20. тачка ј. ЗКП БиХ). На основу свега изнетог, може се закључити да је, према актуелним законским решењима у БиХ, истрага фаза претходног поступка коју спроводи *тужилац* на основу *власитије наредбе*, против *познатог лица*, због постојања *основа сумње* да је оно извршило кривично дело, или против *непознатог лица*, када постоје *основи сумње* да је извршено кривично дело чији је учинилац непознат.

Са друге стране, у погледу одређивања циља истраге, у овде присутном тужилачком концепту, не постоје значајнија одступања у од-

¹² Види чл. 18. ЗКП БиХ.

¹³ Симовић, М.: (2), *Кривично-процесно право, посебни дио*, Comesgrafika, Бања Лука, 2006, стр. 17.

¹⁴ Група аутора, *op. cit.*, стр. 582.

¹⁵ Појам „овлашћеног службеног лица“ одређен је ЗКП БиХ (чл. 20. ст. 1. т. г)). То је оно лице које има одговарајућа овлашћења унутар полицијских тела БиХ, укључујући и Државну агенцију за истрагу и заштиту и Државну граничну службу, судску и финансијску полицију, као и унутар царинских органа, пореских органа и органа војне полиције у Босни и Херцеговини.

носу на став изнет с почетка овог наслова (при чему се мисли и на основни и споредне циљеве истраге). То илуструје чињеница да се приликом изношења теоријских ставова аутори и даље позивају на ставове који су од раније познате у југословенској кривичнопроцесној науци, а који су углавном везани за судски концепт истраге.¹⁶

3. Субјекти и радње у истрази

Основни субјекти спровођења истраге јесу *тужилац* (који је уједно државни орган задужен за откривање и гоњење кривичних дела и странка у поступку) и *овлашћена службена лица*. Истрага се отвара наредбом тужиоца о спровођењу истраге. Овде се отвара питање теоријског значаја: коме тужилац наређује спровођење истраге, с обзиром на чињеницу да је он сам уједно и надлежан за њено спровођење? Одговор је да наређује самом себи, али и овлашћеним службеним лицима, пошто осим функције руковођења истрагом он обавља и надзор над радом овлашћених службених лица. Поред ових субјеката, у истрази се појављује и судија за претходни поступак, о чему ће више речи бити у наставку.

3.1. Положај и улога тужиоца у истрази

Тужилац има бројна овлашћења одређена Законом, међу којима су најзначајније његово основно право и основна дужност – откривање и гоњење учинилаца кривичних дела. Поред тога, одмах по сазнању да постоји основи сумње да је извршено кривично дело, дужан је да предузме све потребне мере у циљу његовог откривања и спровођење истраге, проналажење осумњиченог, руковођења и надзора над истрагом итд.¹⁷ Сврха ове одредбе је развијање јаче активности тужилаштва, обликовање поступка, изграђивање и постизање веће ефикасности у вези са откривањем кривичних дела и проналажењем њихових учинилаца, као и у погледу управљања активностима овлашћених лица везаних за проналажење осумњичених и прикупљање изјава и доказа.¹⁸

Наредба тужиоца о спровођењу истраге садржи следеће обавезне елементе: (1) податке о учиниоцу кривичног дела уколико су познати, (2) опис дела из којег произлазе законска обележја кривичног дела, (3) законски назив кривичног дела, (4) околности које потврђују основе сумње за спровођење истраге и постојеће доказе (чл. 216. ст. 2.

¹⁶ Види нпр.: Симовић, М.: (2), *op. cit.*, стр. 18. и 19.

¹⁷ Види чл. 35. ЗКП БиХ.

¹⁸ Група аутора, *op. cit.*, стр. 133.

ЗКП БиХ). Поред ових података, у наредби тужилац мора навести и које околности треба истражити и које истражне радње треба предузети, тако да овај акт, у ствари, садржи две групе елемената: (1) већ наведене податке који се односе на основ и предмет истраге и (2) елементе који се односе на планирање даљег тока истраге или руковођења њоме.¹⁹ Закон изричито не прописује правну обавезу тужиоца да обавести осумњиченог о доношењу наредбе о спровођењу истраге, мада би, према ставовима појединих аутора, он то требао учинити, осим ако тиме доводи у опасност циљ истраге.²⁰

Садржина истраге такође је одређена Законом (чл. 217. ст. 1. ЗКП БиХ), тако да у току спровођења истраге тужилац може предузети све истражне радње, укључујући испитивање осумњиченог и саслушање оштећеног и сведока, вршење увиђаја и реконструкције догађаја, предузимање посебних мера које обезбеђују безбедност сведока и информација, као и наређивање потребних вештачења. Тужилац је, заправо, овлашћен на предузимање свих истражних радњи, тј. радњи доказивања предвиђених у ЗКП, с тим што је за предузимање радњи доказивања којима се задире у основна људска права и слободе неопходно претходно прибавити наредбу судије за претходни поступак (нпр. претресање стана или претресање лица). О предузетим радњама саставља се записник по правилима која су предвиђена за радње доказивања.

Већ је поменута основна улога тужиоца везана за истрагу – руковођење и надзор тужиоца над радом овлашћених службених лица. Ове његове активности подразумевају активну улогу тужиоца у истрази већ од постојања основа сумње да је извршено кривично дело, при чему руковођење представља активнији однос тужиоца, уз његово непосредно и активно учешће у планирању и извођењу истражних радњи, а надзор пасивнији ангажман у којем тужилац препушта иницијативу овлашћеним службеним лицима, надзирући њихов рад у смислу законитости и ефикасности и помажући им у том раду.²¹

3.2. Положај и улога полиције у истрази

Тужилачки концепт истраге, као једна од основних карактеристика кривичне процедуре у БиХ битно утиче и на положај и улогу полиције у предузимању мера и радњи везаних за кривични поступак. Иако полиција није субјекат кривичног поступка, она је, уз тужиоца, несумњиво најзначајнији субјекат истраге.²² Њихова заједничка ак-

¹⁹ Симовић, М.: (2), *op. cit.*, стр. 37.

²⁰ Група аутора, *op. cit.*, стр. 587.

²¹ Симовић, М.: (2), *op. cit.*, стр. 39.

²² Симовић, М.: (3), *Практични коментар Закона о кривичном поступку Републике Српске*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2005, стр. 371.

тивност у овом поступку је вишеструка, а резултати те активности итекако су значајни.

ЗКП БиХ не познаје преткривични поступак какав је раније био познат у овом законодавству, а одредбе о овлашћењима које полиција може предузети сврстане су у одредбе о истрази. Већ је речено да истрага обухвата активности предузете од стране тужиоца или овлашћеног службеног лица у складу са законом, укључујући прикупљање и чување обавештења и доказа. Међутим, по природи ствари, да би се дошло до вероватноће о извршеном кривичном делу на нивоу основа сумње започињању формалног кривичног поступка често претходи претходни кривични поступак. Овај поступак садржајно је структуриран као: 1) рад на откривању кривичног дела и проналажењу учиниоца, те осигуравање трагова и предмета, као и прикупљање обавештења, која би била од користи за покретање и вођење кривичног поступка; 2) подношење пријаве и 3) предузимање истражних радњи.²³ Отуда је полиција овлашћена да предузме одређене мере и радње пре него је тужилац наредио спровођење истраге.

Но, битније од тога да ли полиција поступа пре формално започете истраге, или након доношења наредбе тужиоца о њеном спровођењу, јесте улога коју има тужилац у временском периоду од сазнања за извршено кривично дело до главног претреса (уколико га буде). Он, као што је већ претходно речено, врши контролу над радом полиције и одлучује о томе које околности треба истражити и које истражне радње треба предузети, па самим тим и подела радњи на оне које се предузимају пре истраге или током њеног спровођења губи на значају. Дакле, систем кривичног поступка има два истражна субјекта у правном и чињеничном смислу чије су дужности у истрази фактички неодвојиве, а њихова делатност у овом поступку чини једну комплементарну целину, са крајњом законском сврхом кривичног гоњења учинилаца кривичног дела.²⁴

Извесне разлике у поступању полиције по сазнању за извршено кривично дело постоје у вези са његовом тежином. Ако постоје основи сумње да је извршено кривично дело за које је запређена *казна зајвора преко њеј година*, полиција је дужна да одмах обавести тужиоца и под његовим *назором* предузме потребне мере да се пронађе извршилац кривичног дела, да се спречи скривање или бекство осумњиченог или саучесника, да се открију и сачувају трагови кривичног дела и предмети који могу послужити као докази и да се прикупе све информације које могу бити корисне у кривичном поступку. Код ових кривичних дела законодавац је предвидео могућност да полиција предузме све неопходне радње ради испуњења претходно описаних циљева, уколико постоји *ојасносї од одлаїања*, с тим да је у обавези да о свему предузе-

²³ Симовић, М.: (3), *op. cit.*, стр. 371.

²⁴ Симовић, М.: (3), *op. cit.*, стр. 381.

том одмах обавести тужиоца и достави прикупљене предмет који могу послужити као доказ²⁵ (чл. 218. ст. 1. и ст. 2. ЗКП БиХ).

С друге стране, ако постоје основи сумње да је учињено кривично дело за које је прописана *казна затвора до пет година* полиција је дужна обавестити тужиоца о свим расположивим информацијама и истражним радњама које је предузела најкасније седам дана од дана сазнања о постојању основа сумње да је учињено кривично дело (чл. 218. ст. 1. и ст. 3. ЗКП БиХ).

У наставку биће ближе размотрене мере и радње које полиција предузима током спровођења истраге.

а) Узимање изјава и прикупљање доказа

Ради извршења задатака истраге полиција може: (1) прикупљати потребне изјаве од лица; (2) извршити потребан преглед превозних средстава, путника и пртљага; (3) ограничити кретање на одређеном простору за време потребно да се обави одређена радња; (4) предузети потребне мере у вези са утврђивањем идентитета лица и предмета; (5) расписати потрагу за лицем и стварима за којима се трага; (6) у присуству одговорног лица претражити одређене објекте и просторије државних органа, јавних предузећа и установа; (7) обавити увид у њихову документацију, као и (8) предузети друге потребне мере и радње (чл. 219. ст. 1. ЗКП БиХ). О чињеницама и околностима које су утврђене при предузимању ових радњи, као и о предметима који су пронађени или одузети, саставља се записник или службена белешка.

Набројана овлашћења припадају у групу класичних полицијских овлашћења, која су махом предмет регулација законских и подзаконских аката из делокруга полицијских послова. У наредним излагањима биће више речи о поступку прикупљања изјава од лица и предузимању мера у вези са утврђивањем идентитета лица и предмета (тач. 1. и 4.), које и ЗКП БиХ подробије одређује.

Ад. 1. ЗКП БиХ одређује поступак прикупљања потребних изјава од лица (чл. 219. ст. 2. ЗКП БиХ), с тим што садржи посебне одредбе о испитивању осумњичених лица и сведока (чл. 219. ст. 3. ЗКП БиХ). Тако, припадници полиције овлашћени су да позивају лица ради прикупљања њихових изјава и с тим циљем могу им издати писмени позив да дођу у службене просторије. Овакав позив мора садржати раз-

²⁵ Поједини аутори упозоравају на већ створену праксу која иде за тим да се одредба о изузетном предузимању истражних радњи од стране полиције код тежих кривичних дела примењује као правило. Разлози за овакво поступање виде се у недовршеној реформи тужилаштва и наслеђеној ранијој пракси. Више о томе: Јовичић, Д., Матијевић, М.: *Мјере и радње полиције у преткривичном поступку према Закону о кривичном поступку Републике Српске*, у Зборнику радова са округлог стола „Положај и улога полиције у преткривичном и претходном кривичном поступку“, Виша школа унутрашњих послова, Београд, 2004, стр. 176–177.

логе позивања. Законом је прописано да позвано лице нема никакву обавезу давања изјаве, нити одговарања на питања постављена од стране припадника полиције, осим давања личних података. Припадник полиције дужан је да о томе обавести лице које се одазвало позиву. Иако изричито није прописано Законом, став теорије је да овлашћена службена лица не могу из истих разлога позивати лице које је једном одбило давање изјаве.²⁶

Поред тога, уколико се ради о *осумњиченом*, на њега се примењују одредбе које важе за *саслушање осумњиченог* у кривичном поступку. Дужност је припадника полиције да осумњиченог обавести о кривичном делу за које се терети и основима сумње који стоје против њега, као и о његовим правима (чл. 78. ст. 2. ЗКП БиХ):

- (1) да није дужан изнети своју одбрану нити одговорати на постављена питања;
- (2) да може узети браниоца по свом избору који може присуствовати његовом испитивању, као и да има право на браниоца без накнаде у случајевима обавезне одбране;
- (3) да се може изјаснити о делу које му се ставља на терет и изнети све чињенице и доказе који му иду у корист;
- (4) да има право у току истраге разматрати списе и разгледати прибављене предмете који му иду у корист, осим ако се ради о списима и предметима чије би откривање могло довести у опасност циљ истраге, и
- (5) да има право на бесплатне услуге преводиоца ако не разуме или не говори језик који се користи приликом испитивања.

Осумњичени се може добровољно одрећи ових права, али у том случају његово испитивање не може бити започето уколико се и док се његова изјава о одрицању не забележи у записник и док не буде потписана од стране осумњиченог. Осумњичени може опозвати овакав свој поступак и тада се саслушање може наставити тек након што он добије браниоца или му се бранилац постави. Поступање противно наведеним правилима повлачи немогућност заснивања судске одлуке на исказу осумњиченог. Полиција нема овлашћење да прикупља обавештења од лица која се налазе у притвору јер је то овлашћење којим располаже тужилац, уз претходно одобрење суда.

Уколико је лице од којег полиција узима изјаву *сведок*, ЗКП БиХ упућује на аналогну примену одредаба које се односе на *саслушање сведока* у поступку (предвиђене у чл. 86. ЗКП БиХ). Тако, сведок је дужан давати одговоре усмено, с тим што претходно мора бити упозорен да је дужан говорити истину и да не сме ништа прећутати, а да давање лажног исказа представља кривично дело. Након тога, од сведока се узимају лични подаци и пита се за лични однос с осумњиченим (односно оптуженим) и оштећеним.

²⁶ Група аутора, *op. cit.*, стр. 599.

После општих питања сведок се позива да изнесе све што му је познато о предмету, а након тога постављају му се питања ради проверавања, допуне и разјашњења. Уколико се ради о малолетном лицу налаже се обазриво поступање ради заштите његовог психичког интегритета, а ако је потребно, саслушање се може обавити уз помоћ педагога, психолога или другог стручног лица. Забрањено је приликом саслушавања сведока користити се обманом или постављати каприциозна питања. Приликом саслушања сведока дозвољено је њихово суочење, а о околностима у којима се њихови искази не слажу истовремено се могу суочити највише два сведока. Сведок који је истовремено оштећени кривичним делом мора бити упитан да ли жели да у кривичном поступку остварује имовинско-правни захтев.

Поред изнетих одредаба о саслушању сведока које су мање-више познате у већини процесних законодавстава, ЗКП БиХ садржи и посебне одредбе о саслушању сведока оштећеног кривичним делом о његовом сексуалном животу пре извршеног кривичног дела (чл. 86. ст. 5. ЗКП БиХ) и саслушању сведока путем техничких уређаја за пренос слике и звука на даљину (чл. 86. ст. 6. ЗКП БиХ).

Ако су лица саслушана у својству осумњиченог или у својству сведока, уз поштивање изнетих одредаба, записници о прикупљеним обавештењима могу се употребити као докази у кривичном поступку.

Ad. 4. Осим опште одредбе из чл. 219. ст. 1. ЗКП БиХ којом је полицији дато овлашћење на предузимање мера и радњи с циљем утврђивања идентитета лица и предмета, ова материја додатно је прецизирана у чл. 220. ст. 2. и ст. 3. ЗКП БиХ. Ради се о овлашћењу полиције да фотографише лице и узме отиске његових прстију,²⁷ уз претходно испуњен услов да постоје основи сумње да је то лице извршило кривично дело. Дозвољено је и јавно објављивање фотографије лица када то доприноси ефикасности поступка, али је за такав поступак потребно одобрење тужиоца.

Ако је потребно утврдити од кога потичу отисци прстију на појединим предметима, полиција може узимати отиске прстију од лица за које постоји вероватноћа да су могла доћи у додир с тим предметима. За предузимање ове радње није потребно одобрење или наредба неког другог органа.

Свако лице према којем је предузета било која од радњи узимања изјава и прикупљања доказа (наведених под овим насловом, означених бројевима 1–8) има право да поднесе притужбу тужиоцу у року од три дана. Обавеза тужиоца која произлази из овог права лица је да провери основаност притужбе и да предузме законске мере уколико су се у таквом поступању стекла обележја кривичног дела или повреде радне обавезе.

²⁷ Као и у нашем кривично-процесном законодавству, користи се термин „узимање отисака прстију“ иако би био прикладнији термин „вршење дактилоскопирања“.

б) Лишење слободe од стиране полицијског органа и задржавање

ЗКП БиХ садржи одредбу о грађанском лишењу слободe (опште право задржавања, из чл. 133. ЗКП БиХ), према којој свако може лишити слободe лице затечено на извршењу кривичног дела. Лице лишено слободe у оваквој ситуацији одмах мора бити предато суду, тужиоцу или најближем полицијском органу, а ако се то не може учинити мора одмах бити обавештен један од тих органа. Термин „свако“ подразумева и полицију, с тим што за лишење слободe неког лица од стране полиције постоје посебна правила.

Полицијски орган може некога *лишити слободe* ако постоје основни сумње да је то лице извршило кривично дело и ако постоји било који од разлога за одређивање притвора.²⁸ Полицијски орган дужан је да лице лишено слободe без одлагања, а најкасније у року од 24 часа спроведе тужиоцу.²⁹ Приликом привођења овај орган обавестиће тужиоца о разлозима и времену лишења слободe. Према лицу лишеном слободe може се употребити сила само у складу с законом (чл. 139. ст. 1. ЗКП БиХ). Ако лице у назначеном року не буде спроведено тужиоцу, оно мора бити одмах пуштено на слободу (чл. 196. ст. 3. ЗКП БиХ).

Лице лишено слободe мора бити поучено о својим *правима* предвиђеним у чл. 5. ЗКП БиХ:

- (1) да на матерњем језику или језику који разуме одмах буде обавештено о разлозима лишења слободe. Истовремено, мора бити поучено о томе:
- (2) да није дужно дати исказ;
- (3) да има право узети браниоца којег може само изабрати;
- (4) да има право да његова породица, конзуларни службеник стране државе чији је оно држављанин или друго лице које он одреди буду обавештени о његовом лишењу слободe;
- (5) да му се постави бранилац на његов захтев ако према свом имовном стању не може сносити трошкове одбране.

²⁸ Ови разлози набројани су у чл. 132. ст. 1. ЗКП БиХ: а) ако се лице крије или постоје друге околности које указују на опасност од бекства; б) ако постоји основана бојазан да ће лице уништити, сакрити, изменити или фалсификовати доказе или трагове важне за кривични поступак или нарочите околности указују да ће ометати кривични поступак утицајем на сведоке, саучеснике или прикриваче; в) ако нарочите околности оправдавају бојазан да ће поновити кривично дело или да ће довршити покушано кривично дело или да ће учинити кривично дело којим прети, а за та кривична дела може се изрећи казна затвора пет година или тежа казна; г) ако је у питању кривично дело за које се може изрећи казна затвора 10 година или тежа казна, а услед начина извршења или последица кривичног дела одређивање притвора неопходно је за сигурност грађана или имовине. У случају када се ради о кривичном делу тероризма, сматра се да постоји претпоставка која се може побијати, да је угрожена сигурност грађана и имовине.

²⁹ Тужилац је дужан да приведено лице саслуша без одлагања, а најкасније у року од 24 часа, а у том року мора и одлучити да ли ће лице лишено слободe пустити на слободу или судији за претходни поступак ставити захтев за одређивање притвора (чл. 139. ст. 4. ЗКП БиХ).

На лишење слободе не може се изјавити жалба, јер је полицијско задржавање које уследи након лишења слободе ограниченог трајања (до 24 часа), па евентуална жалба не би могла санирати недостатке или последице незаконитог лишења слободе. Осим тога, било би тешко обезбедити поступање жалбеног органа у роковима који би се рачунали на неколико сати. Наравно, тиме се не дира у право лица на накнаду штете због неоснованог лишеног слободе.

в) Задржавање на месту извршења кривичног дела

Полиција је овлашћена да на месту извршења кривичног дела задржи лица која су ту затечена (чл. 220. ст. 1. ЗКП БиХ). Сврха оваквог задржавања може бити једино прикупљање обавештења која могу бити важна за кривични поступак. Задржавање лица на месту извршења кривичног дела не може трајати дуже од шест часова, а о предузетој радњи мора бити обавештен тужилац.

Законодавац не одређује ближе категорију лица према којој се може одредити мера задржавања на месту извршења кривичног дела (односно њихову улогу у будућем кривичном поступку), одређујући их описно, као „лица која могу дати обавештења“, али се може закључити да се то односи на тзв. „презумптивне сведоке“. Уколико би у питању био осумњичени, тада би било основа за његово лишење слободе и даље предузимање мера у складу са законом, које подразумевају његово саслушање, а не прикупљање обавештења.³⁰

Лице према којем је предузета ова мера има право да поднесе пријужбу тужиоцу (чл. 220. ст. 4. ЗКП БиХ).

г) Увиђај и вештачење

У току спровођења истраге тужилац је овлашћен да предузме све истражне радње, укључујући испитивање осумњиченог и саслушање оштећеног и сведока, вршење увиђаја и реконструкције догађаја, предузимање посебних мера које обезбеђују сигурност сведока и информација и наређивање вештачења (чл. 217. ЗКП БиХ). Међутим, под законом одређеним условима, активан субјекат спровођења радњи доказивања може бити и полиција. Фактички, овлашћено службено лице може предузети скоро све радње доказивања, уз дужност обавештавања тужиоца, али обавештење тужиоца није законски услов за предузимање тих радњи, већ објективни формални услов оцене њихове законитости.³¹ Овлашћења службених лица да воде истрагу у складу са законом су изворна, без обзира на дужност обавештавања и надзор тужиоца.³²

³⁰ Овакав став заступа и Симовић, М.: (3), *op. cit.*, стр. 385.

³¹ Симовић, М.: (3), *op. cit.*, стр. 380.

³² *Ibidem*, стр. 381.

Овлашћење полиције на вршење увиђаја и одређивање потребних вештачења произлази из чл. 221. ЗКП БиХ, према којем је овај орган дужан *извршити увиђај и одредити потребна вештачења*, осим обдукције и ексхумације леша. Потребно је да претходно о томе буде обавештен тужилац. За предузимање ових радњи није потребно његово одобрење. Ако је тужилац присутан на лицу места у току вршења увиђаја од стране полиције, он може затражити да овлашћено службено лице изврши одређене радње које он сматра неопходним, а на основу чл. 217. ЗКП БиХ, може и у потпуности преузети вршење увиђаја. Не постоји законска обавеза тужиоца да присуствује вршењу увиђаја.

ЗКП БиХ садржи само једну, општу одредбу о увиђају, којом је прописано да се увиђај предузима када је за утврђивање неке важне чињенице у поступку потребно непосредно опажање (чл. 92. ЗКП БиХ). Предузет у току истраге од стране тужиоца или овлашћеног службеног лица представља истражну радњу усмерену на откривање кривичног дела, проналажење његовог учиниоца и откривање и обезбеђење трагова и предмета који могу послужити као доказ у кривичном поступку.

Увиђај се врши уз помоћ *стручних лица* криминалистичко-техничке или друге струке, које помаже у проналажењу, обезбеђењу или описивању трагова, врши потребна мерења и снимања, сачињава скицу и фото документацију или прикупља друге податке. Увиђају може присуствовати и вештак, ако би његово присуство било од користи за давање налаза и мишљења (чл. 94. ЗКП БиХ).

Што се тиче општих одредаба о вештачењу, требало би рећи да ЗКП БиХ прописује да се вештачење може одредити када за утврђивање или оцену неке важне чињенице треба прибавити налаз и мишљење лица која располажу потребним стручним знањем (чл. 95. ЗКП БиХ). Вештачење наређује писменом наредбом тужилац или суд (чл. 96. ст. 1. ЗКП БиХ), али када су у питању кривична дела за која је забрањена казна затвора до *пет година*, полиција може самостално наредити предузимање ове радње, уз обавезу да у року од седам дана по сазнању да је учињено дело обавести тужиоца о свим расположивим информацијама и предузетим истражним радњама (чл. 218. ст. 3. ЗКП БиХ). Поменута одредба чл. 221. ЗКП БиХ, као и одредба чл. 218. ст. 2. ЗКП РС/03 овлашћују полицију на одређивање вештачења и код тежих кривичних дела.³³ Тада постоји само обавеза обавештавања тужиоца о предузетој радњи, која, како је већ речено, не представља законски услов за предузимање радње, него објективни формални услов њене законитости.

³³ Према спроведеним истраживањима, у 90% случајева вештачење је одређено полицијском наредбом, што је логична последица примене норми о изузетном вршењу увиђаја и одређивања вештачења, односно изузетном предузимању одговарајућих истражних радњи као правила. Види: Јовичић, Д., Матијевић, М. *op. cit.*, стр. 177.

g) Претресање стана, осталих просторија и покретних ствари и претресање лица

По правилу, претресање стана, осталих просторија и покретних ствари, као и претресање лица врше овлашћена службена лица, на основу *судске наредбе*, која се издаје на *предлог* тужиоца или овлашћених службених лица која су добила одобрење од тужиоца (чл. 53. ст. 2. ЗКП БиХ). Претресање стана и осталих просторија осумњиченог, односно оптуженог и других лица, као и његових покретних ствари ван стана³⁴ може се предузети само онда ако има довољно основа за сумњу да се код њих налази учинилац, саучесник, трагови кривичног дела или предмети важни за поступак (чл. 51. ст. 1. ЗКП БиХ). Поред тога, претресање лица може се предузети када је вероватно да је то лице учинило кривично дело или да ће се претресањем пронаћи предмети или трагови важни за кривични поступак, а овакво претресање може обавити само лице истог пола (чл. 52. ЗКП БиХ).

Поменути предлог који је потребан за издавање наредбе за претресање, у ствари је захтев, чију форму прописује ЗКП БиХ.³⁵ Овај акт суду подноси тужилац или овлашћено службено лице које за то има одобрење тужиоца. Захтев може бити и усмен када постоји опасност од одлагања. Усмени захтев може се саопштити судији за претходни поступак и телефоном, радио везом или другим средством електронске комуникације (чл. 56. ЗКП БиХ). Без обзира на форму захтева, када судија за претходни поступак установи да је захтев за издавање наредбе за претресање оправдан, он може одобрити захтев и издати наредбу.³⁶ Претресање мора бити извршено најкасније у року од 15 дана од издавања наредбе. У противном, наредба се без одлагања мора вратити суду (чл. 59. ст. 1. ЗКП БиХ).

³⁴ Претресање покретне ствари обухвата и претресање компјутера и сличних уређаја за аутоматску обраду података који су с њима повезани, а овакво претресање може се обавити уз помоћ стручног лица. Лица која располажу оваквим уређајима дужна су омогућити приступ, предати дискете, траке или неки други облик на коме су похрањени подаци, као и пружити потребна обавештења за њихову употребу, и то под претњом одговарајуће санкције – види чл. 51. ст. 2. ЗКП БиХ.

³⁵ Према чл. 55. ст. 1. ЗКП БиХ, захтев за издавање наредбе за претресање мора садржати: а) назив суда, као и име и функцију подносиоца захтева, б) чињенице које указују на вероватноћу да ће се лица, односно трагови и предмети наведени у чл. 51. ст. 1. овог закона наћи на означеном или описаном месту или код одређеног лица, и в) захтев да суд изда наредбу за претресање ради проналажења лица или одузимања предмета. Поред наведених обавезних елемената, захтев може садржати и предлог да се наредба за претресање изврши у било које време (у редовним условима наредба се извршава у току дана, од 6 до 21 час) или да овлашћено службено лице изврши наредбу без претходне предаје наредбе. У оба случаја неопходно је постојање оправданих разлога (види чл. 55. ст. 2. ЗКП БиХ).

³⁶ Ако је захтев за издавање наредбе био усмен, односно упућен преко телефона или средстава радио-везе, тада подносилац захтева сам сачињава наредбу у складу с прописаном законском формом и чита је у целини судији за претходни поступак (чл. 57. ст. 2. ЗКП БиХ).

Законом је предвиђен и садржај наредбе за претресање. Поред назива суда и потписа судије за претходни поступак који је издао наредбу, односно назначења да је наредба издата на основу усменог захтева и назначења имена судије за претходни поступак, времена и места издавања наредбе и назначења овлашћеног службеног лица којем се издаје наредба, овај акт мора садржати:

- (1) сврху претресања;
- (2) опис лица које треба пронаћи или опис ствари које су предмет претресања;
- (3) одређивање или опис места, просторија или лица која се траже, са навођењем адресе, власништва и имена за сигурно утврђивање идентитета;
- (4) упутство да се наредба има извршити у доба дана (6–21 час) или овлашћење да се наредба може извршити у било које време;
- (5) када то суд изричито одреди, овлашћење извршиоцу наредбе да може ући у просторије које се имају претрести без претходне најаве;
- (6) упутство да се наредба и одузете ствари донесу у суд без одлагања,³⁷ и
- (7) поуку да осумњичени има право обавестити браниоца и да се претресање може извршити и без присуства браниоца ако то захтевају изузетне околности.

ЗКП БиХ прецизно одређује *последицама извршења* наредбе за претресање (чл. 60. ЗКП РС/03). Припадници полиције дужни су да пре почетка претресања дају обавештење о својој функцији и разлогу доласка лицу код којег ће се извршити претресање и да му предају наредбу суда. Уколико припадницима полиције буде ускраћен приступ након датог обавештења и предаје наредбе, они су овлашћени да употребе силу у складу с законом. Полиција може извршити претресање и без предаје наредбе и обавештавања о разлозима претресања ако су просторије које треба претрести празне, или ако овлашћено службено лице оправдано сматра да су празне, или ако је оно наредбом изричито овлашћено да уђе у просторију без претходне најаве.

Корисник стана и других просторија позива се да буде присутан претресању, а у случају његовог одсуства позива се његов заступник или неко од одраслих чланова домаћинства или суседа. Уколико лице код којег би требало да се изврши претресање није присутно, наредба се оставља у просторији у којој се врши претресање, а ова радња предузима се и без његовог присуства. Претресању стана, осталих просторија и лица присуствују два пунолетна грађанина као сведоци,

³⁷ Према Симовићу, М. (3), *op. cit.*, стр. 200, враћање наредбе оном ко ју је издао има за циљ да судија за претходни поступак, који је потписао наредбу, провери правилност и законитост њеног извршења.

с тим што уколико се ради о претресању лица сведоци морају бити истог пола као и лице које се претреса. Пре почетка претресања сведоци се упозоравају да прате ток претресања и да имају право да пре потписивања записника о претресању ставе своје приговоре ако сматрају да садржај записника није тачан.

Приликом претресања службених просторија позива се да буде присутан њихов старешина или руководилац. Уколико се ради о војном објекту, писмена наредба доставља се војним властима, које треба да одреде најмање једно војно лице да буде присутно претресању.

Када је у питању претресање лица, ЗКП БиХ прописује обавезу овлашћеног службеног лица да да обавештење о својој функцији и том лицу преда наредбу. Употреба силе дозвољена је у складу са законом (чл. 61. ЗКП БиХ).

Поступак привременог одузимања предмета приликом извршења наредбе за претресање предвиђен је у чл. 63. ЗКП РС/03. О предметима који су привремено одузети извршењем наредбе за претресање сачињава се потврда у којој се наводе одузети предмети и назив суда који је издао наредбу. Када је предмет одузет од одређеног лица потврда се предаје том лицу, а ако је предмет одузет из стана или просторије потврда се предаје власнику, станару или кориснику стана. Након одузимања предмета овлашћено службено лице мора *без одлагања* вратити суду *наредбу* и *предајти предмете* и списак одузетих предмета.³⁸

О сваком претресању стана, просторија или лица саставља се записник (чл. 62. ЗКП БиХ) који потписује лице код којег је или на којем је вршено претресање и лица чије је присуство по закону обавезно. У записник се уносе и тачно описују одузети предмети и исправе, с тим што се привремено могу одузети само они предмети и исправе који су у вези са сврхом претресања. Ипак, ако се приликом претресања пронађу предмети који нису у вези с кривичним делом у вези којег је издата наредба, али упућују на неко друго кривично дело, они ће се описати у записнику и привремено одузети, о чему се обавештава тужилац. Ови предмети биће одмах враћени уколико тужилац установи да нема основа за покретање кривичног поступка, а не постоји други законски основ по којем би се ти предмети имали одузети.

Лични подаци прибављени претресањем могу се користити само за сврхе кривичног поступка и када та сврха престане морају без одлагања бити избрисани (чл. 62. ст. 3. ЗКП БиХ).

Поступак претресања стана и других просторија и поступак претресања лица *без наредбе суда* предвиђен је у чл. 64. ЗКП БиХ. Према

³⁸ Суд задржава предмете под својим надзором до даљње одлуке или може одредити да предмети остану под надзором подносиоца захтева за издавање наредбе или под надзором овлашћеног извршиоца наредбе (чл. 63. ст. 4. ЗКП БиХ).

тим одредбама, овлашћена службена лица могу ући у стан и друге просторије без налога³⁹ и, по потреби, извршити претресање без сведока у следећим случајевима: (1) ако станар тог стана то жели, (2) ако неко зове у помоћ, (3) ако је потребно ухватити учиниоца кривичног дела који је затечен на делу, (4) ако је то потребно ради безбедности људи и имовине и (5) ако се у стану или другој просторији налази лице које се по наредби суда има притворити или принудно довести или лице које су ту склонило ради гоњења.

Претресање лица без наредбе суда за претресање и без присуства сведока могуће је извршити: (1) приликом извршења наредбе за довођење, (2) приликом лишења слободе, (3) ако постоји сумња да то лице поседује ватрено или хладно оружје и (4) ако постоји опасности да ће сакрити, уништити или одбацили предмете које је од лица потребно одузети ради коришћења у кривичном поступку.

Без обзира на то да ли је без наредбе суда извршено улажење у стан и друге просторије и његово претресање или је извршено претресање лица, након предузимања ових радњи овлашћено службено лице дужно је одмах поднети извештај тужиоцу, који ће о томе обавестити судију за претходни поступак. Овај извештај мора садржати разлоге претресања без наредбе. Иако ЗКП БиХ не одређује да ли извештај мора бити у писменој форми или може бити и усмен, став теоретичара је да он мора бити у писменој форми.⁴⁰

ђ) Привремено одузимање предмета

Поступак издавања наредбе о привременом одузимању предмета прописан је у чл. 65. ЗКП БиХ. *Наредбу* о привременом одузимању предмета издаје суд, на предлог тужиоца или овлашћеног службеног лица које је добило одобрење тужиоца, а извршавају је овлашћена службена лица. Привремено могу бити одузети предмети који се по Кривичном закону имају одузети⁴¹ или који могу послужити као доказ у кривичном поступку, а чување ових предмета обезбеђује се на основу судске одлуке. Предметима се сматрају и подаци похрањени у рачунару или сличним уређајима за аутоматску обраду података.

Законом је прописана форма наредбе за привремено одузимање предмета.⁴² Свако ко држи такве предмете дужан је да их преда по на-

³⁹ Иако је назив законског члана 64. „претресање без наребе“, у тексту се користи термин „налог“.

⁴⁰ То из разлога што извештај тада представља неку врсту супститута писмене наредбе суда. Види: Симовић, М. (3), *op. cit.*, стр. 204.

⁴¹ То су предмети употребљени за извршење кривичног дела, предмети намењени за извршење кривичног дела и предмети настали његовим извршењем.

⁴² Наредба за привремено одузимање предмета садржи: назив суда, правни основ за привремено одузимање предмета, назнаку предмета који подлежу одузимању, име

редби суда. У противном, лице може бити кажњено новчаном казном до 50.000 КМ, а у случају даљег одбијања може се затворити. Затвор може трајати до предаје предмета или до завршетка кривичног поступка, а најдуже 90 дана.⁴³ Исти поступак предвиђен је и за одговорно или службено лице у државном органу или правном лицу. Одредбе о принудној предаји предмета не могу се применити на осумњиченог, оптуженог или лица која су ослобођена дужности сведочења.

Предмети који се по Кривичном закону имају одузети или који могу послужити као доказ у кривичном поступку могу бити привремено одузети и без наредбе суда уколико постоји опасност од одлагања (чл. 66. ЗКП БиХ). Уколико се лице које је било објекат полицијског претресања⁴⁴ изричито успротиви одузимању предмета, тужилац је обавезан да у року од 72 часа од извршеног претресања поднесе захтев судији за претходни поступак за накнадно одобрење одузимања предмета. У случају одбијања захтева тужиоца, предмети не могу бити коришћени као доказ у кривичном поступку и морају одмах бити враћени лицу од којег су одузети.

О привременом одузимању предмета и документације сачињава се *зайисник*, у који се уноси попис одузетих предмета, а лицу се издаје потврда. Ако попис предмета није могућ, предмети и документација стављају се у посебан омот и запечаћују (чл. 68. ЗКП БиХ). Чување привремено одузетих предмета и документације врши суд или суд на други начин обезбеђује њихово чување (чл. 70. ЗКП БиХ), а отварање омота и преглед привремено одузетих предмета и документације у надлежности је тужиоца (чл. 71. ЗКП БиХ). Лице од којег су привремено одузети предмети или документација има право жалбе, о којој одлучује ванрасправно веће. Жалба не одлаже извршење ове радње (чл. 69. ЗКП БиХ).

е) Подношење извештаја тужиоцу

ЗКП БиХ не познаје акт под називом кривична пријава. Полиција, након предузимања свих неопходних мера и радњи, односно прикупљања изјава и доказа, подноси *извештај* тужиоцу. Уз извештај достављају се и предмети, скице, фотографије, прибављени други извештаји, списи о предузетим мерама и радњама, службене белешке, изјаве и

лица од којег се одузимају предмети, место одузимања предмета, рок у којем се предмети имају одузети и поуку о правном леку (чл. 65. ст. 3. ЗКП БиХ).

⁴³ Према чл. 65. ст. 7. ЗКП БиХ, о жалби на решење о новчаном кажњавању или затварању одлучује ванрасправно веће (из чл. 24. ст. 6. ЗКП БиХ), а сама жалба не одлаже извршење решења.

⁴⁴ Нпр. када због опасности од одлагања предузимају све неопходне мере и радње ради откривања и прикупљања трагова или предмета у случају извршења кривичног дела за које је запређена казна преко пет година, па у складу с тим изврши одузимање предмета, или када врши претресање без наредбе суда и сл.

други материјали који могу бити корисни за успешно вођење кривичног поступка, укључујући све доказе и чињенице које иду у корист осумњиченог. Прикупљање накнадних сазнања о кривичном делу, попут доказа и трагова кривичног дела, резултира обавезом прикупљања потребних обавештења и достављању допуне претходног извештаја тужиоцу (чл. 219. ст. 5. ЗКП БиХ).

3.3. Судија за претходни посматрање и судија за претходно саслушање

У претходном тексту већ је поменуто да постоје ситуације у којима се у истрази може појавити потреба за предузимањем мера и радњи којима се задира у основна људска права и слободе, као што су одређивање притвора, наређивање претресања или привременог одузимања ствари, наређивање посебних истражних радњи и сл. Дакле, у питању су мере и радње које може наредити само судски орган, не и орган извршне власти. Тада се тужилац обраћа предлогом *судији за претходни посматрање* који доноси одлуку о томе да ли ће се наведена радња предузети или не.

У току истраге овај орган врши и судско обезбеђење доказа. Овде се ради о превентивном предузимању радње доказивања, услед постојања бојазни да та радња доказивања неће моћи бити предузета касније у поступку (види чл. 223. ЗКП БиХ). Иста овлашћења има и *судија за претходно саслушање*, а разлика је само у томе што он наведене дужности врши после спроведене истраге, тј. после подизања оптужнице.⁴⁵

4. Обустава и окончање истраге

Истрага се обуставља наредбом тужиоца (чл. 224. ЗКП БиХ) уколико је током њеног спровођења установљено да (1) дело које је учинио осумњичени није кривично дело, (2) нема довољно доказа да је осумњичени учинио кривично дело (3) или је дело обухваћено амнестијом, помиловањем или је застарело или постоје друге сметње које искључују кривично гоњење. О обустави истраге тужилац обавештава оштећеног који има право притужбе. Истрага која је обустављена због недостатка доказа може бити настављена ако се појави нови доказни материјал.

Тужилац окончава истрагу (чл. 225. ЗКП БиХ) када нађе да је стварне ствари довољно разјашњено да се може подићи оптужница. О окончању истраге не доноси се посебно решење, већ се само ставља

⁴⁵ Грубач, М.: (1), *op. cit.*, стр. 538.

забелешка на списима.⁴⁶ Истрага не може бити окончана, а да претходно није од стране тужиоца саслушан осумњичени. ЗКП БиХ садржи одредбу која спречава непотребно одуговлачење истраге, према којој колегиј тужилаштва предузима неопходне мере да се истрага оконча, уколико је од њеног отварања прошло шест месеци, а у том временском периоду није окончана.

Литература:

1. Димитријевић, Д.: *Кривично процесно право*, пето прерађено и допуњено издање, Савремена администрација, Београд, 1975.
2. Грубач, М.: (1), *Ново кривично процесно законодавство у Босни и Херцеговини*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 11/05.
3. Грубач, М.: (2), *Кривично процесно право, посебни део*, друго, измењено и допуњено издање, Службени гласник, Београд, 2002.
4. Јовичић, Д., Матијевић, М.: *Мјере и радње полиције у преткривичном процесу према Закону о кривичном процесу Републике Српске*, у Зборнику радова са округлог стола „Положај и улога полиције у преткривичном и претходном кривичном поступку“, Виша школа унутрашњих послова, Београд, 2004.
5. Сијерчић, Х., Хациомерагић, М., Јурчевић, М., Кауриновић, Д., Симовић, М.: *Коментари закона о кривичном/казненом процесу у Босни и Херцеговини*, Веће Европе и Европска комисија, Сарајево, 2005.
6. Симовић, М.: (1), *Кривични процеси у Босни и Херцеговини*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2003.
7. Симовић, М.: (2), *Кривично процесно право, посебни део*, Comesgrafika, Бања Лука, 2006.
8. Симовић, М.: (3), *Практични коментар Закона о кривичном процесу Републике Српске*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2005, стр. 371.
9. The General Framework Agreement, од 14. децембра 1995. године („Дејтонски споразум“): http://www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=380 (02. мај 2006).
10. Сисљевић, Т.: *Систем кривичног процесног права СФРЈ*, друго измењено и допуњено издање, Завод за издавање уџбеника Социјалистичке Републике Србије, Београд, 1971.
11. Васиљевић, Т., Грубач, М.: *Коментар Законика о кривичном процесу*, десето измењено и допуњено издање, Јустинијан, Београд, 2005.
12. Закон о кривичном поступку Републике Српске, Сл. гласник Републике Српске бр. 50/03, 11/04 и 115/04.
13. Закон о кривичном поступку Федерације БиХ, Сл. новине Федерације БиХ, бр. 35/03 и 56/03.
14. Закон о кривичном поступку Брчко Дистрикта БиХ, Сл. гласник Брчко Дистрикта БиХ, бр. 10/03.
15. Закон о кривичном поступку БиХ, Сл. гласник БиХ, бр. бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04 и 13/05.

⁴⁶ *Ibidem*, стр. 539.

Investigation in Legislation on Criminal Procedure in Bosnia and Herzegovina

***Abstract:** The author presents investigation as provided for in the criminal procedure legislation of Bosnia and Herzegovina. Beside a number of theoretical issues related to the concept and aim of investigation, there is a brief account on the roles of prosecutor and judge in the preliminary inquiry (i.e. preliminary hearing). The central part of the paper focuses on the police as an active subject in charge of investigation, the powers and position of the police as compared to other participants at this stage of the preliminary inquiry. Finally, the closing part deals with legal provisions related to suspension and termination of the investigation.*

***Key Words:** criminal procedural legislation of Bosnia and Herzegovina, investigation, prosecutor, police, police powers, judge in the preliminary inquiry, examining judge.*
